

სიდსკოგო შახა იაქვლას თო, ცხო ევროპეისკაა ხუდოჟესთვენაა ფანთაზია პრედსთავილა ეგო ვ ობრასე ბეზნადეჟნო ვლუბლენნოგო ვ გრუზინსკიუ ცარიცუ ტირანა, გორდო ოთვერგნუთოგო სვოეი ჯერტვოი.

В XVIII веке личность царицы Кетеван остается в центре внимания грузинских церковных деятелей, в светской литературе ее образ не нашел воплощения.

Основные положения диссертации отражены в следующих работах:

1. Драма о царице Кетеван анонимного скалицкого иезуита /«театრი და ცკვრება», Тბ., 1991, №6 (на груз. яз.).

2. Неизвестная словацкая пьеса о царице Кетеван /«Мацне», известия Академии Наук, Серия языка и литературы, Тб., 1992, №2 (на груз. яз.)

3. Сведения о царице Кетеван и Грузии в труде немецкого иезуита Иоганна Бисселиуса /Грузинское источниковедение, VIII, «Мещниереба», Тб., 1993

4. Терминология, означающая Грузию и грузин в немецких и словацких письменных источниках /институт истории и этнографии им. И.Джавахишвили, Тезисы докладов, Тб., 1994, октябрь

5. Словацкая школьная драма о царице Кетеван /своею же кровью украшенная словацкого языка / Тбилисский университет им. С.С.Орбелиანი, апрель

6. Вопрос вероисповедания в источниках / «Републиკური წყაროები»

899.962-1

6-389

საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია
უმთავრესი სახელმწიფო ქართული ლიტერატურის
ინსტიტუტი

ხელნაწერის უფლებით

მაია ნოდარის ასული ნაჭყვიაძე

ქმთავან წამებულო XVII-XVIII სს ქართულ
და ევროპულ მწერლობაში

10. 01. 01. - ქართული ლიტერატურა

ავტორეფერატი
ფილოლოგიის მეცნიერებათა კანდიდატის
სამეცნიერო ხარისხის მოსაპოვებლად

თბილისი
1998

899.962-1
6-389 -1668-

ნაჭყვიაძე მ.ს.

საქართველო XVII-XVIII სს
-1668- მწერლობაში

შეკვეთა 467 ტირაჟი 8

საწარმო-საგამომცემლო
გაერთიანება „მეცნიერება“,
თბილისი, 380060
გამრეკელის ქ. №19

ნაშრომი შესრულებულია საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის შოთა რუსთაველის სახელობის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტის ქართულ-საზღვარგარეთულ ლიტერატურულ ურთიერთობათა განყოფილებაში

სამეცნიერო ხელმძღვანელი - ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფ. მერი ბუბუშვილი

სადისერტაციო კონსულტანტი - ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფ. ღაბისი ლაშქარაძე

სადისერტაციო-საატესტაციო საბჭოს ექსპერტი - ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი ბორის ღარბა

ოფიციალური ოპონენტები:

1. ფილოლოგიურ მეცნიერებათა დოქტორი, ნინო მახათაძე
2. ფილოლოგიურ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფ. შოთა თოფჩიანი

წამყვანი ორგანიზაცია: ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

დისერტაციის დაცვა შედგება 1998 წლის "23 ფებრუარის 14⁰⁰" საათზე შოთა რუსთაველის სახელობის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტის სადისერტაციო საბჭოს (P10,01 CN3) სხდომაზე. მისამართი: 380008, თბილისი, კოსტავას 5

დისერტაციის გაცნობა შეიძლება შოთა რუსთაველის სახელობის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტის ბიბლიოთეკაში.

ავტორეფერატი დაიგზავნა 1998 წლის "20 ნოემბრის" საათზე

სადისერტაციო საბჭოს სწავლული მდივანი, ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი *ა. არაბული* /ა. არაბული/

დისერტაციის ზოგადი დახასიათება

თემის აქტუალობა. საქართველოსა და ევროპის ლიტერატურულ ურთიერთობათა შესწავლას ქართული ლიტერატურათმცოდნეობის ერთ-ერთი კარდინალური პრობლემაა. დღეს, როდესაც რეალური ისტორიული ვითარების პირობებში საქართველო ევროპული სივრცის შემადგენლობაში მოიაზრება, ეს საკითხი განსაკუთრებულ აქტუალობას იძენს. ჯერ კიდევ უბედურესი დროიდან საუკუნეთა მანძილზე საქართველო დასავლეთთან მჭიდროდ იყო დაკავშირებული საბერძნეთის, შემდეგ კი ბიზანტიის მეშვეობით; კონსტანტინოპოლის დაცემის შემდეგ ეს კავშირი შეწყდა, მიუხედავად იმისა, რომ ისტორიული ავტოლობით საქართველო დიდი ხნით იყო მოწყვეტილი ევროპის ცივილიზაციას და კულტურას იგი არასოდეს ყოფილა მთლიანად მისგან იზოლირებული. ის, რომ საქართველო ევროპისგან მთლიანად იზოლირებული არ ყოფილა, დაბეჭდვით შეიძლება ითქვას განსაკუთრებით XVII საუკუნიდან მოყოლებული, რადგან სწორედ ამ ისტორიულ მონაკვეთში - XVII საუკუნეში - გამოჩნდა ევროპის დიდი დაინტერესება საქართველოთი. ეს დაინტერესება თავის ფაქტიურ დადასტურებას პოულობს როგორც ევროპულ დიალომატთა, მისიონერთა თუ მოგზაურთა ნაწერებში, ასევე მხატვრულ ლიტერატურაში.

ამ შექმნილი ისტორიული ვითარების გამო ბუნებრივია, რომ ახალი დროის ქართულ-ევროპულ ლიტერატურულ ურთიერთობათა შესწავლაში ათეულის წერტილად თიბურაზ პირველის დრო ითვლება. ევროპის მხატვრულ ლიტერატურაში ქართული თემის შეჭრა, პირველ ყოვლისა, ისეთ დიად ისტორიულ პიროვნებასთან არის დაკავშირებული, როგორც ქეთევან დედოფალია, დედა თიბურაზ პირველისა. 1624 წელს სპარსეთის შაჰის კარზე ქართველი დედოფლის მოწამებრივი აღსასრულის ისტორიულმა ფაქტმა ფართო გამოხმაურება პპოვა დასავლეთ ევროპის წამყვანი ქვეყნების როგორც ისტორიული ხასიათის, ასევე მხატვრულ თხზულებებში. ესაა ქვეყნები, რომლებიც ამ ეპოქაში განსაკუთრებით დაინტერესდნენ აღმოსავლეთით: იტალია, პორტუგალია, საფრანგეთი, ესპანეთი, გერმანია, ინგლისი, ამჟამად ამ რიგს იმ დროს ავსტრია-უნგრეთის იმპერიაში შემავალი სლოვაკიც შეემატა.

გამოკვლევის მიზანს ქართულ-საზღვარგარეთულ ლიტერატურულ ურთიერთობათა კვლევა წარმოადგენს მის კერძო გამოვლინებებში; ნაშრომის კონკრეტული მიზანია ერთ მთლიანობაში შეისწავლოს და გაანალიზოს ქეთევან დედოფლის თემისადმი მიძღვნილი ნაწარმოებები, რომლებიც XVII-XVIII საუკუნეებში შეიქმნა საქართველოსა და ევროპაში. **კვლევის ობიექტი**მ ქეთევან დედოფლის პიროვნების ასახვის შესწავლა XVII-XVIII საუკუნეების ქართულ და ევროპულ ლიტერატურაში. ეს ნაწარმოებებია თიბურაზ პირველის "წამება ქეთევან დედოფლისა", ანდრეას გრიფიუსის ტრაგედია "ქეთევან ქართველი ანუ გაუტყველი სიმტკიცე", ანონიმი სკალიცელი იეზუიტის სასკოლო პიესა "კატერინა, ქართველთა დედოფალი, თავისივე სისხლით შემეყოლი", არჩილის "გამასება თიბურაზისა და რუსთაველისა", გრიგოლ დოდორქელისა და ანტონ კათალიკოსის ავტორგაფიული თხზულებები. მეორე მხრივ, შესწავლის ობიექტს წარმოადგენს ის ფართო ისტორიული ხასიათის ლიტერატურა, რომელიც ევროპაში შეიქმნა მისიონერთა თუ მოგზაურთა - ამბროზიო დე მანუელის, პეტრო დელა ველეს, კლოდ მალენგარის, ბუი გრეგორიოს, ადამ ოლგარისის, იოჰანეს ბისელიუსის, დონ კრისტოფო დე კასტელის, ფან მარდენის ნაშრომთა სახით, რამდენადაც ზოგი მათგანი საფუძვლად დაედო ევროპაში ქეთევან დედოფლისადმი მიძღვნილ მხატვრულ ნაწარმოებებს. აღსანიშნავია, რომ ევროპაში შექმნილი ისტორიულ მასალას ხშირად პირველწყაროს მნიშვნელობა ენიჭება მთელ რიგ საკითხთა გარკვევაში.

პრობლემის შესწავლის თანამედროვე მეთოდები. ქეთევან დედოფლისადმი მიძღვნილი ქართული თხზულებები შესწავლილია კორნელი კეკელიძის, ალექსანდრე ბარამიძის, ზურაბ ავალიშვილის, გაიოზ იმედაშვილის, მერი გუგუშვილის, ტრიფონ რუხა-

299/1